

RECENZII:

Carl E. Schorke, *Viena fin-de-siecle. Politică și cultură*, (Iași, Ed.Polirom, 1998)

Michael Pollak, *Viena 1900. O identitate rănită*, (Iași, Ed. Polirom, 1998)

*Editura Polirom propune cititorilor ei să se implice într-o dezbatere pe tema modernității prin lectura lucrărilor dedicate Vienei de la începutul secolului XX, dintre care două, la care ne vom referi în continuare, au apărut deja în librării, o a treia, cea a lui **William Johnston**, Spiritul vienez. O istorie socială și intelectuală, 1848-1939, fiind în curs de apariție.*

Autori precum C. E. Schorske (1981) și M. Pollak (1984) se lasă fascinați de destinul capitalei Imperiului Austro-Ungar în cadrul culturii europene a secolului nostru. Viena anului 1900, centrul social și politic al unui imperiu în plină decădere, devine unul din spațiile cele mai novatoare ale culturii moderne. Pentru autorii pomeniți este uimitor cum într-o perioadă relativ scurtă un atât de mare număr de personalități marcate de "spiritul vienez" au creat un nou mod de a face artă,, politică, filosofie, literatură, știință. Sigmund Freud impune psihanaliza, Wittgenstein dă un nou impuls filosofiei, Mach și Boltzmann fac noi descoperiri științifice, Mahler și Schönberg revoluționează compoziția muzicală, Klimt și Kokoschka creează premisele expansiunii expresionismului în artă.

Ambele lucrări concură la conturarea cât mai precisă a societății vieneze de la sfârșitul secolului al XIX-lea, apelând atât la creațiile artistice, arhitectonice, literare ale vremii, cât și la documente de epocă, statistici oficiale, jurnale, scrisori, schițe de urbanistică etc. Toate acestea în vederea punerii în evidență a rupturii produse față de vechiul mod de viață și manifestările sale concrete în plan politic, social și cultural.

*Pentru **Carl E. Schorske** această ruptură este determinată de apariția unui nou tip de om, omul anistoric și a formelor de cultură anistorică pe care acesta le dezvoltă. "In secolul nostru, omul rațional a fost nevoit să cedeze locul unei făpturi mai complexe dar, totodată, mai*

primejdioase și mai inconstante: omul psihologic. " (pg. 4) Apariția omului psihologic, dominat de instincte și simțiri, este detectată în primul rând în opera lui Freud, dar și în scrierile literare ale unui Arthur Schnitzler sau Hugo von Hofmannsthal și în picturile lui Gustav Klimt sau Oskar Kokoschka. In politică, omul psihologic își face simțită prezența prin ascensiunea mișcărilor de masă extremiste, fie ele naționaliste, antisemite sau sioniste. Pictura, literatura și muzica evocă "viziunea dureroasă, psihologizată pe care acea generație intelectuală o avea asupra lumii - o viziune care afirma dorința, suferind în același timp de fatala disoluție a granițelor eului și lumii pe care aceasta o implică." (pg.216).

***Michael Pollak** încearcă să adâncească analizele lui Schorke, mergând până la începutul secolului al XIX-lea pentru a descoperi rădăcinile fenomenului studiat. Naționalismul austriac promovat de conservatori, pangermanismul liberalilor, antisemitismul - și reacția la acesta, sionismul, -jurnalismul în expansiune, noile grupări artistice (Secession, Jung-Wien), sexualitatea - fiecare dintre aceste fenomene culturale devin o cutie de rezonanță prin care se resimte ecoul schimbărilor profunde ale celorlalte.*

Ultimele trei capitole ale lucrării lui Pollak sunt o dovadă a virtuozității cu care acesta reconstituie, din scrierile, jurnalele și corespondența membrilor grupării literare Jung-Wien, întregul context istoric (cultura, politica, sexualitatea) al Vienei de pe la 1900.

Lucrările lui Schorske și Pollak sunt o bună introducere în problematica modernității și merită să fie parcurse chiar de cititorul mai puțin familiarizat cu sociologia culturii, oferind o perspectivă largă, multidisciplinară, asupra tuturor dilemelor cu care se confruntă omul contemporan.

(Bogdan Costin)